

Dr inż. Ewa Baran

Katedra Polityki Gospodarczej
Uniwersytet Rzeszowski

Dr Alina Szewc-Rogalska

Zakład Statystyki i Ekonometrii
Uniwersytet Rzeszowski

Infrastruktura techniczna czynnikiem poprawy spójności społeczno-ekonomicznej obszarów problemowych Podkarpacia

WPROWADZENIE

Członkostwo Polski w strukturach Unii Europejskiej umożliwiło objęcie naszego kraju instrumentami polityki regionalnej, która koncentruje się na wyrównywaniu dysproporcji rozwojowych wspierając finansowo niezbędne przemiany strukturalne na obszarach problemowych.

Od samego początku środki polityczne dla obszarów zacofanych były pomyślane jako instrument polityki strukturalnej UE. Pierwsza dyrektywa EWG, w której nastąpiło rzeczywiste uwzględnienie sytuacji regionów opóźnionych w rozwoju została wprowadzona w 1975 r. (Dyrektywa EWG 268/75 regulowała problemy rolnictwa górskiego oraz innych stref upośledzonych – LFA – *Less-Favoured Areas*). Obecna polityka UE wobec obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) skupia się w większym stopniu na: przestrzeganiu wymogów ochrony środowiska, utrzymaniu walorów krajobrazowych, rozwoju turystyki i aktywizacji pewnych rodzajów działalności rolniczej. Wśród celów polityki wobec ONW znajdują się cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Są one ściśle ze sobą powiązane [Roszkowska-Mądra, 2010, s. 98–99].

Wyrównywanie istniejących dysproporcji pomiędzy regionami jako cel polityki strukturalnej UE jest realizowane poprzez stworzenie instrumentów finansowych wspierających przemiany strukturalne. Powstaje więc kwestia zaawansowania niezbędnych przemian – szczególnie w regionach zagrożonych marginalizacją określaną mianem problemowych, do których zdecydowanie należą województwa Polski Wschodniej.

Polska w świetle celów aktualnej polityki spójności jest największym obszarem problemowym UE i zarazem największym beneficjentem środków unijnego budżetu. Wartość środków unijnych w dyspozycji polskich władz regio-

nalnych w latach 2004–2006 wyniosła ponad 2,9 mld euro, czyli ok. 25% całości nakładów na politykę spójności. Natomiast w latach 2007–2013 w ramach RPO regiony dysponują sześciokrotnie wyższą kwotą – ponad 16,6 mld euro, co stanowi ok. 1/4 ogółu środków europejskich. Jeśli uwzględni się także inne programy, w których władze regionalne zaangażowane będą w proces zarządzania środkami (PO Rozwój Polski Wschodniej oraz wydzielona część środków z PO Kapitał Ludzki), to udział ten wzrasta do ponad 1/3 [Pancer-Cybulska, 2010, s. 552–553]. Powinno to w większym stopniu wpłynąć na możliwość zaspokojenia potrzeb rozwojowych społeczności lokalnych i przyczynić się w znacznym stopniu do poprawy spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

Jednym z podstawowych wyzwań dla spójności terytorialnej Polski jest ograniczanie dysproporcji pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi. Endogeniczny potencjał obszarów wiejskich ma swoje źródła w kapitale ludzkim i społecznym, walorach przyrodniczych i kulturowych, warunkach naturalnych do określonych form gospodarowania, m.in. dla rolnictwa czy turystyki oraz w infrastrukturze technicznej i społecznej [*Kierunki rozwoju...*, (http), s. 30]

Jak zauważa A. Czudec [2007, s. 233], bardzo wysoki odsetek ludności wiejskiej na Podkarpaciu wymusza konieczność inwestowania w infrastrukturę techniczną i społeczną na wsi w skali znacznie większej niż w regionach bardziej zurbanizowanych, bo tylko tą drogą można poprawić jakość życia mieszkańców wsi. Ma to ważne znaczenie ekonomiczne, bo koszty infrastruktury na wsi, zarówno na etapie inwestycji, jak też bieżącego utrzymania, są na ogół znacznie większe niż w miastach ze względu na rozproszoną zabudowę. W rezultacie wyposażenie obszarów wiejskich w składniki infrastruktury jest ciągle dużo gorsze w porównaniu z obszarami zurbanizowanymi. Problem ten ma na Podkarpaciu znacznie większy wymiar niż w większości regionów w Polsce.

Wobec powyższego w pracy podjęto próbę oceny dostępności do infrastruktury technicznej, jako głównego czynnika rozwojowego obszarów ONW na poziomie gminnym. Analiza stanu infrastruktury określającej warunki życia ludności oraz sprzyjającej rozwojowi gospodarstwu ma na celu sprawdzenie czy w pierwszym okresie członkostwa w UE zmiany w dostępności do podstawowych elementów infrastruktury służą poprawie spójności regionu. Uznając realizację inwestycji infrastrukturalnych za warunek wzrostu lokalnej bazy ekonomicznej oraz czynnik przyciągający nowych inwestorów, badano ponadto zależność pomiędzy wyposażeniem w podstawową infrastrukturę a rozwojem lokalnej przedsiębiorczości oraz czy wyposażenie w infrastrukturę łączyło się z dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego (JST), gdyż nowe inwestycje prowadzą do wzrostu potencjału dochodowego lokalnego budżetu.

W związku ze zróżnicowaniem utrudnień gospodarczych uwzględnionym w wydzieleniu stref ONW zastosowano podział badanych jednostek na dwie grupy: gminy górskie i nizinne w celu zbadania czy charakter obszaru warunkuje możliwości rozwoju na poziomie lokalnym.

Analizę przeprowadzono w oparciu o dostępne informacje gromadzone w Banku Danych Regionalnych GUS, uwzględniając lata 2004 i 2008 – rok zakończenia przygotowań do wstąpienia w struktury UE oraz pierwszy etap członkostwa przyznający dostęp do funduszy strukturalnych służących wyrównywaniu regionalnych dysproporcji rozwojowych. Wykorzystanie tych danych pozwoliło na przeprowadzenie analizy porównawczej, wskazującej na występowanie zróżnicowania gmin pod względem postępujących zmian w czasie oraz w ramach wyróżnionych grup. Porównywalność jednostek, dla których zgromadzono materiał analityczny umożliwia zastosowanie zestawień procentowych oraz zestawień wskaźników określających stan infrastruktury.

Uwzględniając obszar wiejski regionu, w badaniach zastosowano celowy dobór obiektów – 44 gminy zakwalifikowane do podkarpackich obszarów ONW¹, które podzielono na dwie grupy, tj. jednostki zaliczane do obszarów górskich i obszarów o specyficznych utrudnieniach gospodarowania – grupa A (24 gminy) oraz jednostki zaliczane do obszarów nizinnych – grupa B (20 gmin) położone na terenie województwa podkarpackiego – w tym gminy górskie 26% a pozostałe 17% to gminy nizinne.

Wobec znacznych trudności doboru zmiennych na poziomie gminnym, wynikających z ograniczonych zasobów BDR GUS, zastosowano zawężony zestaw wskaźników. Dla oceny rozwoju infrastruktury technicznej posłużono się wskaźnikiem syntetycznym. Ponieważ o efektywności wykorzystania infrastruktury świadczy odsetek ludności korzystającej z niej, do ustalenia wskaźnika syntetycznego wykorzystano zmienne wyrażające odsetek ludności korzystającej z: wodociągu, kanalizacji, oczyszczalni ścieków oraz gazu.

Zmienne agregatowe wyznaczano posługując się metodą unitaryzacji zerowanej, która stanowi jedną z metod wielowymiarowej analizy statystycznej. Umożliwia ona unormowanie zmiennych diagnostycznych poprzez badanie rozstępu cechy [Kukuła, 2000, s. 79]. Przyjęte zmienne mają charakter stymulant², stąd ich normowanie odbywa się za pomocą formuły:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min x_{ij}}{\max x_{ij} - \min x_{ij}}, z_{ij} \in [0,1], \max x_{ij} \neq \min x_{ij}$$

Wartość zmiennej agregatowej Q (syntetycznej) otrzymano w wyniku zsumowania zmiennych unormowanych dla każdej gminy zgodnie ze wzorem:

¹ Przy doborze jednostek samorządowych posłużono się rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 11.04.2007 r., w którym wyróżniono strefy obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania w rolnictwie (ONW).

² Zmienne diagnostyczne, których wzrost wartości powoduje wzrost oceny cechy badanego obiektu.

$$O_i = \sum_{j=1}^s z_{ij}, i = 1, 2, \dots, r; j = 1, 2, \dots, s$$

gdzie: s – liczba cech opisujących obiekt, r – liczba obiektów.

W celu zapewnienia porównywalności wskaźników agregatowych konieczne było uwzględnienie w obliczeniach minimalnej i maksymalnej wartości poszczególnych zmiennych diagnostycznych w całym analizowanym okresie.

Przeprowadzone analizy pozwoliły podzielić badany obszar na cztery zasadnicze grupy pod względem dostępu do infrastruktury technicznej uwzględniając wartość średnią wskaźnika syntetycznego ($Q=1,5586$) i odchylenie standardowe od średniej ($S=0,6912$), w efekcie czego utworzono cztery przedziały o następujących granicach:

I: poniżej $0,8674$ (tj. poniżej $\bar{x} - S(x)$) – bardzo niski dostęp,

II: od $0,8674$ do $1,5586$ (tj. od $\bar{x} - S(x)$ do \bar{x}) – sytuacja oceniana jako dostateczna,

III: od $1,5586$ do $2,2498$ (tj. od \bar{x} do $\bar{x} + S(x)$) – sytuacja oceniana jako dobra,

IV: powyżej $2,2498$ (tj. powyżej $\bar{x} + S(x)$) – sytuacja oceniana jako bardzo dobra.

W dalszej kolejności badano związek pomiędzy wyposażeniem infrastrukturalnym – wyrażonym miarą syntetyczną a rozwojem lokalnej gospodarki – wyrażonym liczbą podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców oraz pomiędzy wyposażeniem infrastrukturalnym a sytuacją dochodową gmin – wyrażoną wartością dochodów własnych JST przypadających na 1 mieszkańca.

INFRASTRUKTURALNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMIN NA OBSZARACH ONW

Wieloletnie zaniedbania w zakresie rozbudowy infrastruktury powodują konieczność inwestowania w takie elementy, jak oczyszczalnie ścieków, sieć kanalizacyjna, sieć wodociągowa, drogi i wiele innych. Stopniowe przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych na właściwy szczebel regionalny i lokalny spowodowało, że społeczności lokalne zostały zmuszone do podjęcia „walki” o pozyskanie środków na sfinansowanie niezbędnych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie rozwoju infrastruktury [Szewczyk, 2008, s. 41]. W przypadku obszarów zagrożonych marginalizacją zahamowanie negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych wiąże się głównie z podejmowaniem inwestycji infrastrukturalnych stanowiących podstawę rozwoju różnorodnej działalności gospodarczej wykorzystującej lokalne zasoby oraz odpowiednich warunków bytowych lokalnej społeczności.

W obszarach oddalonych od ośrodków gospodarczych, z tradycyjnym rolnictwem posiadającym utrudnione warunki gospodarowania zwraca się uwagę

na niewykorzystany potencjał w postaci licznych atrakcji środowiskowych, historycznych, kulturowych i rekreacyjnych. Do dziedzin, które mogą być podstawą lokalnej przedsiębiorczości należy przede wszystkim szeroko rozumiany sektor usług, a w nim szczególnie turystyka wiejska, której rozwój jest ściśle powiązany z elementami infrastruktury.

Analizując sytuację podkarpackich gmin zaliczanych do obszarów ONW potwierdza się niedorozwój infrastruktury szczególnie w przypadku gmin górskich na tle ogółu obszarów wiejskich regionu, co zaprezentowano w tabeli 1. Na tle obszarów wiejskich Podkarpacia jedynie dostęp do bieżącej wody w gminach nizinnych ONW był na wyższym poziomie. W tym zakresie ujawniła się olbrzymia dysproporcja dostępu do wody dla mieszkańców gmin górzystych, ulegająca dalszemu pogłębieniu w badanym okresie. Zjawisko to dotyczyło również dostępu do systemu oczyszczania ścieków, a jedynie powszechniejszy dostęp do gazu wynika z lokalizacji złóż w tej części województwa i bardziej rozbudowanej w ich pobliżu sieci gazociągowej oraz sieci dostawców gazu z butli przenośnych.

Tabela 1. Ludność korzystająca z urządzeń infrastruktury w 2004 i 2008 r. (%)

Wyszczególnienie	Badane gminy ONW						Województwo obszar wiejski	
	Górskie (A)		Nizinne (B)		Razem		2004	2008
	2004	2008	2004	2008	2004	2008		
Wodociągi	38,7	38,8	84,2	85,8	58,3	59,0	64,0	65,0
Kanalizacja	16,5	21,9	21,8	30,7	18,8	25,7	29,1	35,1
Oczyszczalnie ścieków	18,4	25,6	18,5	38,3	18,4	31,1	29,7	39,7
Gaz	51,1	51,3	31,0	31,5	42,4	42,8	57,9	57,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie BDR GUS.

Uwagę zwraca znaczne zróżnicowanie analizowanych zjawisk, o czym świadczą silne odchylenia od średnich wielkości wyrażone wysokimi wskaźnikami zmienności w obrębie wyróżnionych grup gmin, dla odsetka korzystających z poszczególnych rodzajów infrastruktury. W 2008 r. bardziej zróżnicowaną zbiorowością okazały się w gminy górskie, w których powyższy wskaźnik dla korzystających z wodociągów wyniósł 59,1; z kanalizacji – 93,1, oczyszczalni ścieków – aż 111,6 i gazu – 92,5. W gminach nizinnych odpowiednie wskaźniki wyniosły: dla korzystających z wodociągów – tylko 14,4, z kanalizacji – 63,9, oczyszczalni ścieków – 74,1 i gazu – 86,3. Występowanie tak dużego zróżnicowania dostępu do podstawowych urządzeń infrastruktury w skali gmin wymaga pilnego wyrównywania istniejących niedoborów – szczególnie w przypadku ich kumulowania się w tych samych jednostkach – z uwagi na rosnące wymagania społeczeństwa związane z dokonującym się postępem cywilizacyjnym i zagrożenie wzmożoną migracją zazwyczaj młodszych generacji, poszukujących lepszych warunków bytowych oraz możliwości rozwoju przedsięwzięć gospodarczych.

Wyniki otrzymane z porównania syntetycznego wskaźnika dostępu do podstawowej infrastruktury wszystkich 44 badanych gmin w 2004 i 2008 roku z uwzględnieniem współczynnika zmienności zestawiono w tabeli 2. Wysokie zróżnicowanie gmin ONW dotyczyło szczególnie gmin górskich zarówno w 2004, jak i w 2008 roku. Przy ogólnej poprawie dostępu do infrastruktury wyrażonej wzrostem wartości wskaźnika syntetycznego – w gminach nizinnych nieznacznie zmniejszyło się zróżnicowanie, natomiast wzrost współczynnika zmienności w gminach górskich spowodował taką zmianę również w całej zbiorowości.

Tabela 2. Wskaźniki syntetyczne dostępu do infrastruktury w gminach ONW

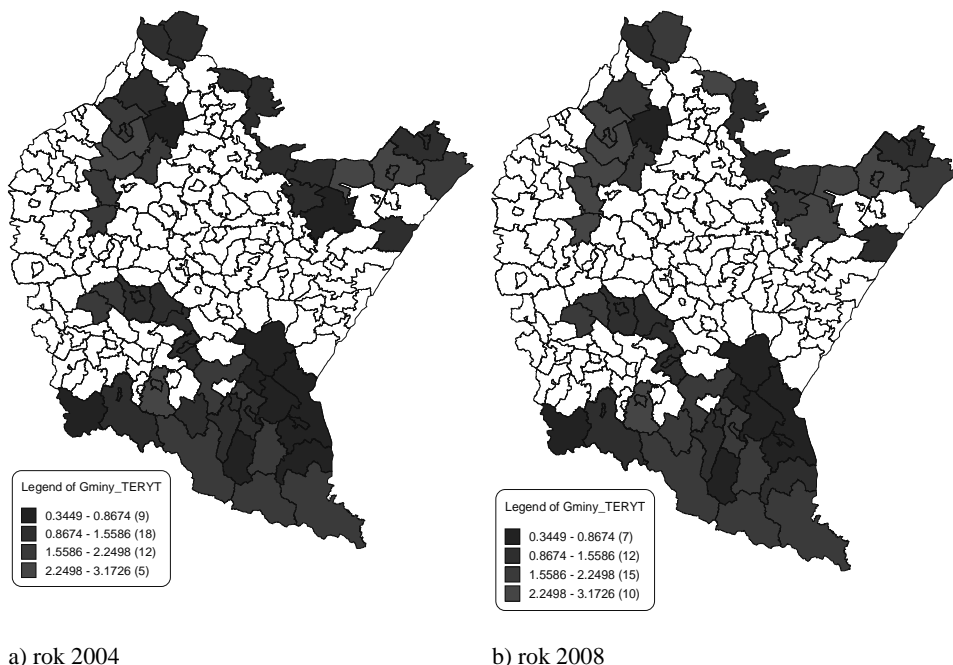
Wskaźnik syntetyczny	Badane gminy ONW					
	Górskie (A)		Nizinne (B)		Razem	
	2004	2008	2004	2008	2004	2008
Wartość średnia	1,2852	1,4239	1,6341	1,9728	1,4438	1,6734
Współczynnik zmienności V(x)	49,3	50,8	34,6	33,9	43,1	44,5

Źródło: obliczenia własne.

Wskazując na brak jednoznaczności definiowania terminu „spójność” D. Urban [2007, s. 63] przyjmuje, że powiększanie się dysproporcji w rozwoju regionalnym oznacza zmniejszenie się spójności, natomiast zmniejszenie zróżnicowania w rozwoju regionalnym interpretowane może być jako zwiększenie spójności. W tym świetle można stwierdzić niejednorodność przebiegających procesów poprawy spójności w regionie na poziomie lokalnym i utrzymywanie nierówności w przypadku jednostek posiadających naturalne utrudnienia rozwojowe obszarów górskich.

Szczegółowe zróżnicowanie gmin prezentowane na rys. 1 pokazuje, że przy gorszym dostępie do infrastruktury technicznej mieszkańców gmin górskich, w badanych latach tylko gmina góraska Rymanów posiadała najlepszy dostęp do infrastruktury – ocena bardzo dobra. W tej grupie gmin wyrównywanie istniejących niedoborów miało wolniejsze tempo, gdyż tylko nieliczne gminy przeszły w 2008 r. do przedziału o wyższej ocenie i blisko połowa jednostek posiadała wskaźnik oznaczający dla mieszkańców niedostateczny lub dostateczny poziom korzystania z podstawowej infrastruktury technicznej.

Rozwój lokalny, jako efekt aktywności gospodarczej jej mieszkańców ujawnia się w liczbie działających podmiotów, a w porównaniach wyrażany jest liczbą podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców. Przy ogólnie niższych wartościach tego wskaźnika dla gmin nizinnych (tabela 3.) zaobserwowano wyższe tempo jego wzrostu w latach 2004–2008, które wyniosło dla tej grupy 12,4%, gdy w gminach górskich – 3,3%. Wzrost aktywności gospodarczej przekłada się na kondycję dochodową jednostek samorządowych i znajduje odbicie w poziomie dochodów własnych.

a) rok 2004

b) rok 2008

Rysunek 1. Syntetyczny wskaźnik korzystania z infrastruktury technicznej

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 3. Średnie wartości wybranych wskaźników

Wyszczególnienie	Wskaźnik przedsiębiorczości		Dochody własne	
	2004	2008	2004	2008
Górskie (A)	588,7	608,2	704,3	1187,6
Nizinne (B)	348,7	391,9	570,9	757,6
Razem ONW	479,6	509,9	643,6	992,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie BDR GUS.

Wielkość oraz udział dochodów własnych, jako najbardziej stabilnych i pozostających w swobodnej dyspozycji gmin składników budżetu, decyduje o odpowiednim poziomie niezależności finansowej władz lokalnych oraz o ich roli jako rzeczywistego gospodarza terenu. Tworzenie stabilnych i wydajnych źródeł kreacji dochodów własnych gmin ma też oczywiste przełożenie na możliwość zadłużania się, co często decyduje o aktywności inwestycyjnej gmin [Zawora, 2010, s. 825]. Analizując poziom dochodów własnych JST podkarpackich ONW w przeliczeniu na 1 mieszkańca stwierdzono nominalne jego zmiany wynoszące średnio 54,2% oraz znacznie większy wzrost w gminach górskich – o 68,6% niż w gminach nizinnych – 32,7%.

Badając zależność pomiędzy wyposażeniem infrastrukturalnym i powyższymi wskaźnikami ustalono współczynniki korelacji zestawione w tabeli 4.

Tabela 4. Współczynniki korelacji Pearsona pomiędzy dostępnością do infrastruktury a wskaźnikiem przedsiębiorczości (Kp) oraz poziomem dochodów własnych (Kd) w badanych gminach

Badane zależności	Gminy	Rok		
		2004	2008	Razem
Kp	A (górskie)	0,062	0,095	0,083
	B (nizinne)	0,157	0,272	0,146
Kd	A (górskie)	-0,019	0,192	0,276
	B (nizinne)	0,403	0,338	0,395

Źródło: obliczenia własne.

Ustalone współczynniki korelacji Pearsona między dostępnością do infrastruktury a wskaźnikiem przedsiębiorczości wyrażonym liczbą podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób, świadczą o występowaniu słabej zależności pomiędzy badanymi zmiennymi, z tendencją do jej wzmocnienia w 2008 r. w obu grupach gmin i niewielkiej przewadze siły związku dla gmin nizinnych.

Odpowiednio ustalone wskaźniki korelacji pomiędzy dostępnością do infrastruktury a poziomem dochodów własnych/mieszkańca w badanych JST pokazują również silniejsze związki w przypadku gmin nizinnych przy ogólnie wyższych wartościach w 2008 r. Może oznaczać to, że w badanych latach – przy ogólnie mniejszych dochodach własnych gmin nizinnych, zrealizowane inwestycje infrastrukturalne były silniej powiązane z ich kondycją dochodową.

Przy ustaleniu zależności pomiędzy wybranymi cechami dla obu grup łącznie otrzymano bardzo niskie i nieistotne wartości wskaźników korelacji, co wskazuje na odmienność obu grup i sugeruje potrzebę rozdzielnego badania przebiegu zjawisk w grupie gmin górskich i nizinnych obszarów ONW.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza uwarunkowań infrastrukturalnych pod kątem rozwoju lokalnego na obszarach ONW Podkarpacia wykazała istnienie podstawowej bariery w tym w zakresie, jaką jest utrudniony dostęp do urządzeń infrastruktury technicznej. Zastosowany podział jednostek administracyjnych na gminy nizinne i górskie ujawnił ponadto odmienność obszarów ONW, tj. wyższe wskaźniki wyposażenia infrastrukturalnego w gminach nizinnych. Przewaga ta wynika częściowo z uwzględnienia specyfiki topograficznej, co powoduje większe utrudnienia realizacji przedsięwzięć w zakresie budowy sieci infrastruktury w terenach górzys-

tych podnosząc koszty ich realizacji. Ponadto przy rozproszonej sieci osadniczej wspomniane uwarunkowanie przesądza o niższym standardzie życia mieszkańców gmin górskich. W pierwszym okresie członkostwa w strukturach UE zauważalna była wyraźnie poprawa dostępu do infrastruktury ekologicznej (kanalizacji i oczyszczalni ścieków), obserwowana szczególnie na obszarach nizinnych ONW. Powodowało to zbliżenie wartości odpowiednich wskaźników dla tych gmin do średnich dla obszarów wiejskich Podkarpacia, poprawiając spójność regionu w tym zakresie. Jednocześnie utrzymywały się dysproporcje rozwojowe na poziomie lokalnym, szczególnie w przypadku górskich obszarów ONW w regionie.

Analiza korelacji wykazała słabe zależności pomiędzy wyposażeniem infrastrukturalnym podkarpackich gmin ONW a rozwojem lokalnej gospodarki – identyfikowanym ze wzrostem przedsiębiorczości. Także poprawa sytuacji dochodowej gmin słabo związana była ze zmianami stanu infrastruktury. Sytuacja ta może wynikać ogólnie ze znacznych niedoborów podstawowej infrastruktury – szczególnie w gminach górskich, co powodowało słabe bodźce dla rozwoju lokalnego. Biorąc pod uwagę znaczne możliwości wsparcia inwestycji infrastrukturalnych środkami UE na lata 2007–2013 konieczna staje się wysoka aktywność ich pozyskiwania przez samorządy gmin obszarów ONW, by wyższe tempo inwestycji nie tylko wyrównywało powstałe dysproporcje (zapewniając spójność regionu), ale także stało się silniejszym bodźcem rozwoju lokalnego.

LITERATURA

- Czudec A., 2007, *Ekspertyza dotycząca województwa Podkarpackiego* [w:] *Ekspertyzy do Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*, tom 2, MRR, Warszawa.
- Kierunki rozwoju obszarów wiejskich. Założenia do strategii zrównoważonego rozwoju wsi i rolnictwa*, 2010, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- Kukuła K., 2000, *Metoda unitaryzacji zerowanej*, PWN, Warszawa.
- Pancer-Cybulska E., 2010, *Regionalne programy operacyjne 2007–2013 w świetle polityki rozwoju*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 111, Polityka Ekonomiczna, wyd. UE we Wrocławiu, Wrocław, s. 552–553.
- Roszkowska-Mądra B., 2010, *Obszary wiejskie o niekorzystnych warunkach gospodarowania w aspekcie ich zrównoważonego rozwoju*, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Szewczyk M., 2008, *Zmiany stanu infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich woj. Opolskiego w latach 2000–2006* [w:] *Wieś i rolnictwo w procesie zmian. Szanse rozwojowe obszarów wiejskich w przestrzeni europejskiej*, Uniwersytet Opolski, Opole.
- Urban D., 2007, *Spójność społeczno-ekonomiczna jako wyznacznik asymetrii w rozwoju na przykładzie regionów Hiszpanii* [w:] *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, z. 11, UR, Rzeszów.
- Zawora J., 2010, *Analiza zdolności gmin Podkarpacia do realizacji inwestycji* [w:] *Prace naukowe UE we Wrocławiu nr 112*, Finanse publiczne, Wrocław.

Streszczenie

Poprawa spójności sprowadza się do wyrównywania istniejących dysproporcji rozwojowych pomiędzy regionami, w tym terenów wiejskich. Jest to wiodący cel polityki strukturalnej UE realizowany poprzez stworzenie instrumentów finansowych wspierających przemiany strukturalne. Powstaje więc kwestia zaawansowania niezbędnych przemian – szczególnie w regionach zagrożonych marginalizacją, określanych problemowymi. Podjęte badania koncentrują się na zróżnicowaniu i przemianach wyposażenia infrastrukturalnego gmin, jako czynnika rozwoju lokalnego w pierwszym okresie członkostwa w Unii Europejskiej. Dla oceny rozwoju infrastruktury technicznej posłużono się wskaźnikiem syntetycznym, którego zmiany wskazują na ogólną poprawę stanu infrastruktury w badanych latach oraz utrzymujące się zróżnicowanie w wyróżnionych grupach gmin.

Technological Infrastructure as a Factor of Improvement of the Social and Economic Cohesion of the Problem Areas in Podkarpacie

Summary

The improvement of cohesion consists in settling the existing developmental disproportions between the regions, including rural areas. It is one of the major objectives of the EU structural policy realized by creating financial instruments supporting structural transformations. So what arises is the question of how advanced the necessary transformations are – especially in the regions threatened by marginalization and defined as problematic. The conducted research concentrates on the diversity and changes in infrastructural equipment of the communities as a factor of local development in the first period of EU membership. To evaluate the technological infrastructure development, a synthetic indicator was used, the changes of which show general improvement of the state of the infrastructure in the examined years as well as still maintaining differentiation in the particular groups of communities.